

material elements, primarily Fire and Water. The author explains their dominant functions in accordance with the «mystical» plot of the novella and the intricate visionary and oneiric imagination of the main character. In the work, the archetype of fire is endowed with destructive and deadly power, while water embodies life-giving symbolism. Words and expressions related to the semantics of burning create an extremely wide field in the text. This is «Fire» itself, and its equivalents, synonyms and derivatives. The motifs of heat, flame, fuel and the metaphors of burning, shining, explosion mediated by them become the variant-content realization of the archetype of the Fire. They echo in various plot situations and discursive representations, which receive an appropriate linguistic and stylistic design. The destructive element of the Fire in the text of the novella is opposed by various manifestations of the Water, which carries life-giving symbolism. The mediated collision of the Fire and the Water in the novella implies the idea of the eternal opposition of these two forces and a certain balancing sense of their interdependence. These key archetypes of primordial elements in the Yurii Klen's fictional world perform the functions of expressing the fundamentals of Being, actualizing the dominants of life and death as a metaphysical vortex of all that exists.

Key words : Yurii Klen, novella, archetype, primordial elements, imagination, symbolism.

Отримано: 09.11.2022 р.

УДК 821.161

DOI: 10.32626/2309-7086.2022-19.123-131

Ігор Набитович

ORCID 0000-0001-9453-158X

доктор філологічних наук, професор

Університет імені Марії Кюрі-Скłodовської

ПРОФЕСОР ІВАН ОГІЄНКО ТА МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ: ОЗНАЧЕННЯ ІДЕЙ АНТРОПОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ ТА ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

У статті «З філософії культури», написаній на прохання професора Івана Огієнка, митрополит Андрей Шептицький описав своє бачення антропології культури, оприлюднив доктрину культурософії, в якій належне місце було відведено не тільки науці, мистецтву, людській праці, а й людському буттю, особливій цінності людського життя і свободи людини. Її доповненням є стаття Шептицького «З історії та проблем штуки», де сформульована була доктрина української національної культури, її місії і завдань.

Ключові слова: Андрей Шептицький, Іван Огієнка, Церква, культура, антропологія культури, національна культура

Постановка проблеми. Однією зі знакових постатей в українській історії ХХ століття є митрополит Української греко-католицької Церкви Андрей Шептицький. Йдеться не тільки про його суспільно-політичну, душпастирську діяльність. Він був великим меценатом української культури, малярем, знавцем світового мистецтва. За його кошти у Львові було

створено Національний Музей, якому Митрополит подарував свою багату мистецьку колекцію.

Взаємини двох великих митрополитів українських Церков – Андрея Шептицького та Івана Огієнка – були важливим фактором не тільки суспільно-політичного, релігійного життя міжвоєнного двадцятиліття, а й української культури загалом. Дослідженням поглядів митрополита Андрея Шептицького на культуру уже займалася Ліліяна Гентош [2]. Однак ця широка проблема потребує більш детального опрацювання з перспективи антропології культури.

Мета дослідження. У цій публікації розглянемо, як у статті «З філософії культури», написаній на прохання професора Івана Огієнка, митрополит Андрей Шептицький описав своє бачення антропології культури, оприлюднив доктрину культурософії, в якій належне місце було відведено не тільки науці, мистецтву, людській праці, а й людському буттю, особливій цінності людського життя і свободі людини. Її доповненням є стаття Шептицького «З історії та проблем штуки», де сформульована була доктрина української національної культури, її місці і завдань.

Виклад основного матеріалу. Майбутній митрополит Української греко-православної Церкви в Канаді Іларіон не зміг би в 1933-1939 роках видавати у Варшаві журнал «Рідна Мова» без фінансової підтримки митрополита Андрея [3, с.34-35]. Огієнко називав Шептицького «головним промотором і меценатом української культури» [4, с.254].

Професор Іван Огієнко займався дослідженнями у Національному Музеї у Львові у першій половині 1920-х років – як науковець та теолог. Уже з Варшави у липні 1926 року він писав митрополитові Андреєві: «...Дуже скучаю за Львовом, бо все ж таки прожив у ньому та коло нього 4 роки. І не тільки не забуваю, але й не трачу надії, що мені ще доведеться пожити й попрацювати у цьому місті. Варшава гарна, та, на жаль, нема тут незабутнього Національного Музею, а без нього мені працювати неможливо...» [4, с.213].

Варто розглянути статтю, яку митрополит Шептицький підготував на прохання професора Огієнка для «Рідної Мови» [2; 4, с.265-266]. Очевидно, що ця стаття, присвячена антропології культури, була логічним продовженням зустрічей і розмов цих двох інтелектуалів і діячів української Церкви. Культурологічні роздуми митрополита Шептицького у статті «З філософії культури» [10], нависвітлюють бачення Шептицьким того, чим є культура й, особливо, культура національна. Поруч із цим, разом із виступом митрополита Шептицького на відкритті Національного Музею у Львові «З історії та проблем нашої штуки», стаття у «Рідній Мові» творять особливий диптих, що представляє особливості бачення митрополитом Шептицьким того, чим є культура, її національних підвалин і завдань.

Меценатська ж діяльність владика Шептицького демонструє, що ці роздуми про українську культуру не були просто доктриною, а ілюстрацією його реальної праці над втіленням сформульованих у цій статті та виступі на відкритті Національного Музею ідей.

У його культурній доктрині сформульовано було переконання, що основами будь-якої культури є «людська праця, наука, мистецтво й багато подіб-

ного». Але на першому місці, найважливішим патерном культури було: «шанувати людське життя, людську свободу...» [11, с.723]. Тому сотні врятованих ним, його братом, отцем Климентієм Шептицьким, кліром Української греко-католицької Церкви, людських життів – це реалізація не словом, а ділом його доктрини життя-як-мистецтва, життя-як-Істини. Під час німецької окупації митрополит Шептицький урятував рабина Львова Кагане та його сім'ю, синів львівського рабина Левіна, сотні інших єврейських дітей, чоловіків і жінок, приречених на смерть у концтаборах і в газових камерах.

Повернімося ж до статті Андрея Шептицького «З філософії культури». Основами кожної культури є, звертає увагу митрополит Андрей, кілька найважливіших принципів: «шанувати людське життя, людську свободу, людську працю; науку, мистецтво й багато подібного» [11, с.723]. Це украй важливі засновки, бо перші з них – пошанування життя людини і її свободи – були втілені і Митрополитом, й усією його Церквою в часи Апокаліпсису в рятуванні євреїв у часи нацистської окупації – важачи життями сотень українських черниць і ченців, білого духовенства.

У кожную добу – від Архаїки та Античності, через Середньовіччя та Ренесанс, Бароко та Класицизм, – аж до Романтизму та Позитивізму (Реалізму), Модернізму й до сучасності, приходять моменти, зауважує автор, коли людський розум, який є «відблиском Неба та Божества», починає домінувати над природою. «Людська культура у своїй істоті є [...] вселюдська праця, вселюдське добро й мусить мати за мету вселюдську єдність...», а «з погляду на різні предмети розумової праці, можна говорити про культуру історії, мистецтва, медицини й таке інше» [11, с.725].

Автор роздумує над тим, що кожна частина вселюдської культури мусить містити у собі національні елементи, особні здобутки людського духу, які наснажуються їхнім національним буттям і самовираженням, і тому слід розрізняти «у кожній культурі чи в кожній із наведених частин культури вселюдську й культуру поодиноких народів чи частин світу, себто поодинокі галузі культури, що з них складається велике дерево всесвітньої культури. Таке розрізнення є конечне, бо те, що є всесвітнє в культурі, те до певної міри є якась абстракція, якась теорія, що не має характеру конкретної життєвої практичної дійсності». Тільки в окремих національних виявах культура «набуває характеру чогось живучого, актуального, щоденного, що обіймає всі сторони, всі форми, всі явища людського життя» [11, с.725-726].

Загалом, «у мистецтві й у всій іншій культурній праці чи культурних принципах і культурних продукціях, світ тепер оцінює національні культури так високо, що тільки під фірмою національної культури можна здобути місце у всесвітній культурі», а «продукт [культури. – І.Н.] мішаний, цебто мішаного стилю, мішаного характеру», або «продукт, позбавлений характеру індивідуального, національного», завжди бачитиметься чимось вторинним, неповноцінним [11, с.729].

Найбільшим і найвагомішим творивом матеріальної культури митрополита Шептицького був Національний музей у Львові.

Митрополит Шептицький «від батьків успадкував захоплення мистецтвом та пам'ятками історії» і збирав усе, «що стосувалося минулого [Берестейської] унії у давній Речі Посполитій» [14, р.138, 139].

Зародком майбутнього музею була приватна збірка Шептицького, що зберігалася у соборі святого Юра. У 1905 Митрополит організував церковний музей, який розміщувався у п'яти кімнатах, перероблених із колишньої возівні.

З осені 1904 року ним опікувалася Ольга Бачинська, а на початку 1905, за порадою отця Антона Петрушевича, хранителя архіву і книгозбірні митрополічної капітули, колекціонера стародруків, кир Андрей запросив на директора музею Іларіона Свенціцького.

Розростання колекції змусило утворити у 1908 році фундацію. Початково музей називали Церковним. Оскільки Митрополит був проти називання музею його іменем, остаточна назва фундації була: «Національний Музей у Львові». Статутним завданням цієї інституції було відобразити «в наукових цілях на зібраних пам'ятках стан нашого культурно-народного жит[т]я в історичнім, а по змозі, також в біжучім розвою», а також прищеплення «серед молодших поколінь широких народних мас любов і пошановане культурних пам'яток нашої старини в цілі піднесення і поступу національної культури» [7, с.3].

13 грудня 1913-го, у день патрона Митрополита – святого Андрія, у віллі Дуніковських, купленій Митрополитом за 50 000 доларів, відбулося урочисте відкриття Національного Музею у Львові. Митрополит Шептицький передав зібрані там майже 15 000 експонатів «у дар українському народови». Наукове Товариство імені Шевченка намагалося випередити митрополита Шептицького із відкриттям свого музею. Не останню роль тут відіграв професор Михайло Грушевський [11, с.17-18].

Важливим доповненням статті «З філософії культури» є роздуми митрополита Шептицького у виступі на відкритті Національного Музею у Львові – за чверть століття до її написання. Національна культура мусить мати своїми джерелами буття народу, бо «поступ національної культури тільки тоді тривкий, коли він є висловом народної душі, розвітом дрімлючих у народі культурних сил. У праці над тим поступом рівна небезпека лежить і в недооцінюванню, і в перецінюванню народних прикмет. І ті, що працюють на ниві культури так, наче би перед ними ніхто нічого не був ділав [не працював чи творив. – *І.Н.*], і ті, що бояться всякого чужого впливу, на недобрі, здається, ведуть дороги. Не можна ніяк і ніколи зривати з традиціями своєї рідної культури; а коли ті традиції у многих напрямках уже перервані, не можна ніяк іти вперед без розв'язання питання, на яке дає відповідь лиш передання: якою має бути наша культура? Не слід живцем переціпляти у наш нарід ту інтернаціональну культуру європейську, якою жие наша інтелігенція; не слід так працювати для культурного підйому нашого народу, наче б нас не були попередили люди з великими артистичними традиціями, які вийшли з нашого народу, його душу у творах артистичних віддавали і які впливали на розвій тої душі. Се була би помилка, яка мусіла би некорисно відбитися на тривкості діла» [9, с.422].

І остаточно у тому виступі 1913 року митрополит Шептицький поставив кілька архиважливих питань, які насправді були великим планом розвитку української культури, її найважливіших напрямків, здійснення того, що дозволило б їй посісти власне місце у світовій культурі – між найрозвиненішими й найбагатшими культурами інших народів: «Чи будемо мати своє питоме будівництво? Чи дійдемо коли до наших національних шкіл артистич-

них, до нашої питомої штуки? Чи наш промисел може опертися на тім, що зісталося з домашнього промислу в нашого народу? Чи будемо мати питому музику, свою школу музики і співу, оперту на наших питомих відвічних принципах? Чи спроможемося колись на свою філософію? Чи в літературі та науці доложимо до скарбниці всесвітнього знання більшу кількість творів, які, зберігаючи наш національний характер, здобудуть собі місце серед тих творів літератури і науки, які, лишаючися власністю тих народів, які їх видали, стали вже і власністю цілого ученого і культурного світа?» [9, с.425].

Ці питання одночасно були й заповітом для сучасної й майбутньої української культури, для її наповнення національним змістом, для розвитку і процвітання та перетворення, водночас, на питоменну складову всезагальної людської культури. Митрополит Шептицький окреслив «естетичні, політичні, національні цілі для української культури, які мали б її збагатити» [13, с.291].

У виступі Митрополита на відкритті музею, який був опублікований у «Ділі» як стаття «З історії та проблем штуки», означена доктрина його створення та його завдань. Кир Андрей сформулював засновок про те, що витвори мистецтва і культури загалом «цінуються й бережуться, як на те заслуг[ов]ують, лише тоді, коли ціла суспільність бачить у них святощі, переказані предками, святощі, які мають бути збережені для грядучих поколінь. Тоді вони – не пам'ятники археології, а жива основа національної культури на будучі століття». Якщо пам'ятки є висловом живої культури, «не усунені з місць, для яких були творені, ще окружені теплою атмосферою життя, представляються тим, чим є у зв'язі з життям і культурою – живим висловом національної живої душі», тоді для збереження таких будівель, церков чи інших об'єктів музеїв не треба. Митрополит зауважував, що «наша епоха, епоха занепаду поняття краси і штуки, епоха упадку стилю, епоха еkleктизму у творчості, зимного критицизму механічного й технічного поступу» не є найкращим часом для пам'яток культури і мистецьких витворів [9, с.418].

У Національному Музеї зібрано, казав митрополит Шептицький, «цілі ряди ікон високої артистичної вартости, яких у нас уже давно, бо від початку 18го століття, ніхто в суспільності не цінив. Сі документи візантійсько-руської культури давно вже не подобаються новочасній людині, вже не подобаються, на жаль, і народови по селах, хоча він і зберіг здоровіший артистичний смак, ніж естетика. Річ природна, що мусять вони уступати місця новим образам, здебільше без артистичної вартости, які, одначе, підходять більше під поняття наших часів. Багато найцінніших ікон є врятуваних: іноді з рук торговців; часом – від огня, яким наші люди звикли нищити зужиті святі предмети, щоб не валялися; часом – від морозу і дощу у дзвіницях або під церквами. Що тут зібране, се спадщина тої епохи, чудової для нашої культури і штуки, епохи, яка скінчилася з XVII століттям». Без них «важко й повірити, що вбогий сільський нарід, наражений на безнастанні напади турків і татарів і на всі страшні наслідки частих воєн, міг зберегти свою питому штуку, своїх артистів, цілі свої школи іконописців, про які Европа нічого не знала й доси не знає» [9, с.418-419].

При музеї був архів і бібліотека. У архіві «зберігалися старі реєстри, документи, шляхетські грамоти тощо, зібрані по всьому краї, часом дуже цінні для місцевої історії; вони зберігалися в значно кращих умо-

вах, аніж там, звідки їх узяли, що забезпечувало їм довговічність і водночас науковий обіг». У бібліотеці зібрано було «давні слов'янські видання, видрукувані у Венеції, в українських провінціях колишнього Польського Королівства і на Росії, серед яких – видання старовірів, які нелегко було роздобути; тут зберігалися давні грецькі, польські, латинські видання з богослов'я, літургії, історії, полемічної літератури» [5, с.107].

Національний музей став одним із найвагоміших центрів української культури в Галичині. Його завданням був збір, опрацювання і реставрація пам'яток культури – насамперед сакральної спадщини, але й артефактів сучасного мистецтва. Постійні виставки іконопису, сучасного малярства, рукописів, інкунабул і стародруків, мистецтва старих оправ, грамот і актів української Церкви (насамперед – її Галицької митрополії) демонстрували «минулу славу», культурну спадщину минулих століть, а наукові видання музею демонстрували багатство українського іконопису та різьблення, мистецтво української книжки від початків книгодрукування.

Митрополит Шептицький толерантно ставився до усіх форм українського мистецтва. Він був переконаний, що бездержавне минуле України перешкодило його природній еволюції та вихованню мистецьких традицій. Однак тяглість цих узвичаєнь усе одно збереглася. І тому обов'язком кожного мистця є перенести традиційні елементи мистецької спадщини у майбутнє [13, р.299].

Під час Великої війни російські заїди вивезли Іларіона Свенціцького з родиною до Києва. Там він певний час був заступником директора Київського міського музею Миколи Біляшівського. Із Києва Свенціцький привіз до Львова велику колекцію нових експонатів для Національного музею. Історик Микола Чубатий із гумором згадував про його приїзд у лютому 1918-го: «У музей заїхав він як якийсь лубочний торговець книжок та антиків у Києві на Подолі. Чого він тоді не навіз? Всякого добра була повна долівка та столи. Були там старо- та молододруки, поламані хрестики, гафти, ікони. А все [це] було безмежно цінне та безмежно варте. [...] Було що описувати-вписувати на цілу весну аж до літа» [8, с.36].

Миколі Біляшівському припала подібна до мирополитової роля в збереженні української культурної спадщини на Великій Україні. Із 1902 року його було призначено директором щойно три роки перед тим відкритого Музею Старожитностей і Мистецтв. Кілька тисяч експонатів, зібраних ним і його сподвижниками, стали основою чотирьох київських національних музеїв: Історії України, Художнього музею, Українського народного декоративного мистецтва та Музею Тараса Шевченка.

Міжнародний мистецький журнал «The Studio» (Лондон–Париж–Нью-Йорк) приготував у 1912 році розкішне трьохтомне видання англійською мовою, присвячене «селянському мистецтву» європейських країн. У статті про українське мистецтво слова Миколи Біляшівського про народження музейних збірок українського мистецтва в Україні перегукуються зі словами митрополита Андрея Шептицького, виголошеними на відкритті Національного Музею: «Дотепер приділяли мало уваги вивченню народного мистецтва минулого, і це ще більш прикро з огляду на те, що багато цінних зразків цього мистецтва, які можна було знайти у великій кількості якийсь час тому, нині зникли [...]». Лише на початку нинішнього століття

[XX-го. – *І.Н.*] розпочалася справжня робота зі збирання й вивчення зразків українського мистецтва. [...] Наразі вже існують великі колекції, проте вони ще недостатньо повні, щоб дати чітке й комплексне уявлення про українське народне мистецтво у всіх його проявах...» [1, с.26-27].

Широкопланова акція митрополита Андрея Шептицького порятунку євреїв чорним і білим духовенством Української греко-католицької Церкви, яка тривала багато місяців у часи німецької окупації, є безпрецедентним ненасильницьким Рухом Опору проти Голокосту, важливим вкладом у боротьбу із нацизмом, втіленням в умовах смертельної небезпеки доктрини культури Митрополита, в якій, повторімось, на першому місці стояла вимога «шанувати людське життя, людську свободу», а поруч із тим і «людську працю; науку, мистецтво...» [11, с.723].

Одна мікродеталь доповнює цю картину системи поглядів Митрополита. Поруч із пошанівком людського життя він виконав особливе прохання рабинів Кагане та Хамейдеса: переховати кілька сотень врятованих сувоїв Тори. Коли син рабина Курт Левін і рабин Давид Кагане мали оселитися у монастирі святого Йосафата, настоятель отець Никанор Дейнега «скикав капітулу й відкрито повідомив про це усім. Він заявив, що у монастирі будуть переховувати двох євреїв. Через це усій обителі загрожує велика небезпека, а її ченцям – смерть. І попросив, щоб один із отців або братів узяв на себе відповідальність за це, щоб у випадку арештів він узяв на себе всю вину. Він мав би вмерти, як і ми. Йшлося про те, щоб німці не знищили монастир у випадку катастрофи. У відповідь на це прохання настоятеля встали усі без винятку. Кожен готовий був взяти на себе відповідальність – із повним усвідомлення свого чину» [12, с.158]. Тут слід додати, що отець Никанор щойно тоді повернувся із в'язниці, де перебував в лабетах гестапо десять місяців.

Висновки. У статті «З філософії культури», написаній на прохання професора Івана Огієнка, митрополит Андрей Шептицький сформулював своє бачення антропології культури, оприлюднив доктрину культурософії, в якій належне місце було відведено не тільки науці, мистецтву, людській праці, а й людському буттю, особливій цінності людського життя і свободи людини, які перегукуються із доктриною українського національного визвольного руху «Свободу народам, свободу людині». Відважна акція рятування євреїв у часи Голокосту ченцями і черницями, білим духовенством Української греко-католицької Церкви – на чолі якої стояли брати Шептицькі (митрополит Андрей і отець Климентій), була реальною і живою реалізацією ідей, сформульованих Андреем Шептицьким у статті в «Рідній Мові».

Доповненням ідей цієї статті був роздум-виступ на відкритті Національного Музею у Львові митрополита Шептицького «З історії та проблем штуки», що в ньому сформульована була доктрина української національної культури, її місії і завдань.

Список використаних джерел і літератури:

1. Біляшівський Микола. Українське народне мистецтво / переклад із англ. О. Старова, Харків: Видавець Олександр Савчук, 2017.
2. Гентош Ліліана. Погляди Митрополита А. Шептицького на місце і завдання української культури у контексті універсальності культури. *Емінак*. 2015. № 4. С. 26-31.

3. Дорошенко Володимир. Великий Митрополит (пам'яті Митрополита А. Шептицького): спогади і нариси. Йорктон, 1958.
4. Епістолярна спадщина Івана Огієнка (1907-1968) / упорядники В. Ляхоцький, Н. Московченко, І. Преловська. Київ, 2001. Т. 2. 477 с.
5. Королівський Кирило. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944) / переклад із франц. Яреми Кравця. Львів: Свічадо, 2015.
6. Преловська І. Листування Івана Огієнка (Митрополита Іларіона) з митрополитом української греко-католицької церкви Андреем Шептицьким (до 145-ої річниці від дня народження Андрея Шептицького (1865-1944)). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. 2010. Вип. VII. С. 183-196.
7. Статут Національного Музея імені митрополита Андрея графа на Шептичах Шептицького у Львові. Жовква, 1910.
8. Чубатий Микола. Спомини про мою працю в Національному Музеї в рр. 1917-1918. *Двайцять п'ятьліття Національного Музею у Львові*. Львів, 1930. С. 35-36.
9. Шептицький Андрей. З історії та проблем нашої штуки. *Митрополит Андрей Шептицький. Спільні пастирські послання 1905-1944 рр.* Т. IV. Львів: Артос, 2013. С. 418-426.
10. Шептицький Андрей. З філософії культури. *Наша культура*. 1935. Кн. 4, С. 201-207.
11. Шептицький Андрей, З філософії культури. Митрополит Андрей Шептицький. *Спільні пастирські послання 1905-1944 рр.* Т. IV. Львів: Артос, 2013. С. 725-729.
12. Lewin Kurt I., Przeżyłem. Saga Świętego Jura spisana w roku 1946 przez syna rabina Lwowa, Warszawa: Zeszyty Literackie, 2006.
13. Mudrak Myroslava M. Sheptyts'kyi as Patron of the Arts. *Morality and Reality. The Life and Times of Andrei Sheptyts'kyi* / ed. by Paul Robert Magocsi. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies; University of Alberta 1989. P. 289-306.
14. Sister Maria Krysta Szembek and her Memories / published by Andrzej A. Zięba. *Harvard Ukrainian Studies*. 1991. Vol. XV. №1-2. P. 88-171.

References:

1. Biliashivskiy, Mykola. (2017). Ukrains'ke narodne mystetstvo. Charkiv: Vydavets' Oleksandr Savchuk. [in Ukrainian].
2. Hentosh, Liliana. Pohliady Mytropolyta A. (2015). Sheptyts'kohu na mistse I zavdannia ukrains'koyi kultury u konteksti universalnosti kultury. *Eminak*. № 4. S. 26-31. [in Ukrainian].
3. Doroshenko, Volodymyr. (1958). Velyky Mytropolyt (pamyati Mytropolyta A. Sheptyts'kohu): spohady i narysy. Yorkton. [in Ukrainian].
4. Epistoliarna spadshchyna Ivana Ohiyenka (1907-1968). Kyiv. T. 2. 477 s. [in Ukrainian].
5. Korolevskiy, Kyrylo. (2015). Mytropolyt Andrei Sheptyts'kyi (1865-1944). Lviv: Svichado. [in Ukrainian].
6. Prelovska, I. (2010). Lystuvannia Ivana Ohiyenka (mytropolyta Ilariona) z mytropolytom hreko-katolyts'koi tserkvy Andreyem Sheptyts'kym. *Ivan Ohiyenko i suchasna nauka ta osvita*. Vyp. VII. S. 183-196. [in Ukrainian].
7. Statut natsional'noho muzeyu imeny mytropolyta Andreya Sheptyts'kohu na Sheptyts'iakh u Lvovi. Zhovkva, 1910. [in Ukrainian].

8. Chubatyi, Mykola. (1930). Spomyny pro moyu pratsiu v Natsionalnomu Muzeju v rr. 1917-1918. Dvaytsiat'pyatylittia Natsionalnomu Muzeju u Lvovi. Lviv. S. 35-36. [in Ukrainain].
9. Sheptyts'kyi, Andrei. (2013). Z istoriyi ta problem nashoyi shtuky. Mytropolyt Andrey Sheptyts'kyi. Pastyrs'ki poslannia 1905-1944 rr. T. IV. Lviv: Artos. S. 418-420. [in Ukrainain].
10. Sheptyts'kyi, Andrei. (1935). Z filosofiyi kultury. *Nasha Kutura*. Kn. 4, S. 201-207. [in Ukrainain].
11. Sheptyts'kyi, Andrei. (2013). Z filosofiyi kultury. Mytropolyt Andrey Sheptyts'kyi. Pastyrs'ki poslannia 1905-1944 rr. T. IV. Lviv: Artos. S. 725-729. [in Ukrainain].
12. Lewin, Kurt I. (2006). Przeżyłem. Saga Świętego Jura spisana w roku 1946 przez syna rabina Lwowa. Warszawa: Zeszyty Literackie.
13. Mudrak, Myroslava M. (1989). Sheptyts'kyi as Patron of the Arts. Morality and Reality. The Life and Times of Andrei Sheptyts'kyi / ed. by Paul Robert Magocsi. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies; University of Alberta. P. 289-306. [in English].
14. Sister Maria Krysta Szembek and her Memories / published by Andrzej A. Zięba. *Harvard Ukrainian Studies*. 1991. Vol. XV. №1-2. P. 88-171. [in English].

Ihor Nabytovych

PROFESSOR IVAN OHIYENKO AND METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKYI: DEFINING THE IDEAS OF ANTHROPOLOGY OF CULTURE AND THE TASKS OF NATIONAL ART

The relations between the two great metropolitans of the Ukrainian Churches – Andrei Sheptyts'kyi and Ivan Ohiienko – were an important factor not only in the socio-political and religious life of the interwar twenty years, but also in Ukrainian culture in general. Hilarion, the future Metropolitan of the Ukrainian Greek Orthodox Church in Canada, would not have been able to publish the magazine («Ridna Mova») «Native Language» in Warsaw in 1933-1939 without the financial support of Metropolitan Andrei.

In the article «On the Philosophy of Culture», written at the request of Professor Ivan Ohiienko, Metropolitan Andrey Sheptytskyi described his vision of the anthropology of culture, publicized the doctrine of cultural philosophy, in which the proper place was given not only to science, art, human work, but also to human being, which is of special value human life and human freedom, which resonate with the doctrine of the Ukrainian national liberation movement «Freedom to people, freedom to man». Its addition is article «From the history and problems of the piece» of Andrei Sheptyts'kyi, which formulated the doctrine of Ukrainian national culture, its mission and tasks.

Metropolitan Andrey Sheptytskyi's large-scale action to save Jews by the black and white clergy of the Ukrainian Greek Catholic Church, which lasted for many months during the German occupation, is an unprecedented non-violent Resistance Movement against the Holocaust, an important contribution to the fight against Nazism, the embodiment of the Metropolitan's cultural doctrine in conditions of mortal danger, in which the first place was the demand to «respect human life, human freedom», and next to that «human work; science, art...».

Key words: Andrei Sheptyts'kyi, Ivan Ohiienko, Church, culture, anthropology of culture, national culture.

Отримано: 20.11.2022 р.